

KÖLCSÖNZÉSÜNK ELEMZÉSE

MARÓT MIKLÓS

I.

Az elmúlt évtizedben nagyon sokat tudtunk meg arról, hogy kik és mit olvasnak Magyarországon. A könyvtárosok a statisztikák elemző értékelését kiegészítették kérdőíves felmérésekkel, majd a könyvterjesztők végeztek széleskörű vizsgálatot, szociológusok közreműködésével. A különböző felmérések ma már finomodnak: egyes társadalmi rétegek és csoportok olvasására vagy bizonyos könyvtípusok olvasottságára terjednek ki.

Nem maradtak ki e munkákból a tudományegyetemi könyvtárak sem. Mindegyik általában sajátos helyzetének megfelelő elemzési területet keresett, olyat, amelyen a feltárt összefüggések a legtöbb segítséget nyújthatták feladatainak jobb ellátásához. Debrecenben a teljes állomány kihasználtságának arányait vizsgálták sokrétűen, Szegeden — a könyvtár beiratkozott olvasóin túlmenően — a hallgatók olvasmányait általában, Pécsen a leg részletesebben a könyvkérések kielégítésének kérdését. Az eredmények, a könyvtárosok addigi szubjektív benyomásainak és tapasztalatainak valószínű igazolása mellett, tanulságosak a többi hasonló könyvtár számára is. Jelen elemzésünkben is felhasználtuk őket. Jó összehasonlítási alapot nyújtanak a mi szolgáltatásaink elemzéséhez a Szabó Ervin Könyvtár központjának felmérései, mert társadalomtudományi profiljával és hasonló szolgáltatásaival munkájában sok a velünk azonos vonás. Az említett gyűjtemények elemzéseikben mindig figyelembe vették ketts: tudományos és közművelődési funkciójukat. Forgalmuk vizsgálatában így nem mellőzték azt, hogy szolgáltatásaik tudományos téren kiterjednek a gyűjtőkör jellegének megfelelően az egyetem szervezetén kívüli érdeklődő kutatókra is, a közművelődés terén pedig tekintettel kell lenniük az egyetemi oktató személyzet és a hallgatók ilyen irányú igényeire is.

Általában minden helyesen előkészített és lebonyolított vizsgálat, a könyvtárakon belül is, valamilyen közvetett vagy közvetlen céllal készül: az állomány összetételének — arányainak, hiányainak vagy főls példányainak — ellenőrzésére, a gyarapítás vagy éppen a selejtezés szempontjainak statisztikai tényekkel való alátámasztására; az állományon belül a zárt raktár, esetleges szabad-polc, kézi- és segédkönyvtár anyagának megfelelő kialakítására vagy módosítására, vagy — s ez a legtöbb összetevőt tartalmazó cél — az eredményes olvasó- és könyvpropaganda tervezésére. Nem véletlen tehát, hogy az elmúlt „felmérő évtizedben” az elemző munkához két könyvtártípus csatlakozott legkevésbé: a nagy történeti gyűjtemények és a kisebb szakkönyvtárak. Az előbbiek főként azért nem, mert állományuk nagyobb része történetileg kialakult (muzeális) változtathatatlanul őrzött könyvanyag, a szokásos mutatószámok — forgási sebesség, ellátottság szintje, olvasási intenzitás stb. — teljesen hamis képet nyújtanak az igénybevétel mértékéről; minden változtatás — ha arra egyáltalán fizikailag lehetőség van — egy bonyolulttá vált szerkezet nehéz megmozgatásával jár. Az utóbbi könyvtártípus viszont éppen azért tekinthetett el a vizsgálatoktól, mert

általában kisebb, mozgékonyabb gyűjteményekből áll, használói közvetlenül részt vesznek a gyarapításban, profilja legtöbbször határozottan megrajzolható, muzeális őrzési kötelezettségei nincsenek. Látszólag véletlen és erőltetett, hogy a forgalom vizsgálhatóságának ürügyén együtt szólunk a két könyvtártípusról. Ha azonban arra hivatkozunk, hogy az elmúlt két évtizedben a régi történeti gyűjtemények, mint „anyakönyvtárak” mellett, vagy rajtuk belül, a fejlődés eltérő útjain kialakultak a mozgékony, a használókkal közvetlen kapcsolatban álló, különböző típusú és feladatú kisebb szak-gyűjtemények, akkor jogosnak látszik a két típus kérdéseinek összekapcsolása a mi vizsgálati szempontunkból is. Vagyis: olyan nagyságú könyvtárakról beszélhetünk, melyekben a használt könyvek mennyisége és milyensége visszajelentő értékű, jelzéseket ad a fejlesztés kidolgozásához. Ezekben az új és megújult, élővé vált gyűjteményekben, nagy könyvtárakon belül kiépült élő könyvtárakban napjainkban végzik a vizsgálatokat. A kisebb szak-könyvtárakban, mint említettük, a használat közvetlenül érzékelhető, bennük a vizsgálat témája inkább az, hogy a kutatóknak milyen információs igényei jelentkeznek, és hogyan tud a könyvtár ezek közvetítésében segíteni, a nagyobbakban az olvasószolgálatban dolgozó könyvtárosok szubjektív benyomásait igyekeznek mérőszámokkal ellenőrizni.

A budapesti Egyetemi Könyvtár is bejárta ezt az utat. 1953-ban áttért új szerzeményeinek numerus currensben történő raktározására. Az öt formátumon belül még külön rendet alakított ki az egyetemi hallgatók kötelező és ajánlott olvasmányainak, az ún. „K” gyűjteményt. Ezzel létrejött a régi, történeti anyag mellett egy egyszerű és áttekinthető kölcsönző könyvtár. Ezzel párhuzamosan régi gyűjtemények lezárultak, egyrészt az Egyetem átalakulása, másrészt a gyűjtőkör új szabályozása következtében.

Az orvostudományi művek gyűjtése már az 1930-as években sem volt a könyvtár erőssége, de a kar leválása óta, 1951 után, a szerzeményezés már valóban csak a tankönyvekre és az összefoglaló magyar monográfiákra korlátozódott. Bonyolultabban alakult a hittudományi gyűjtés. 1949 után úgyszólván teljesen megszűnt, 1959-től viszont, a 79 846. sz. miniszteri rendeletnek megfelelően, kiterjedt a régebbi, elsősorban katolikus művek mellett minden vallás történetére és a valláskritikai — antiklerikális — munkákra is. Igaz viszont, hogy a teológiai és egyházi jellegű művek többsége „Z” — zárt — jelzéssel kerül a raktárba, kölcsönzésük csak külön engedéllyel lehetséges. Fájó, de lezárt pontja a gyűjtőköri rendezésnek, hogy az irodalomtörténet, melynek könyvtárunkban nagy hagyományai vannak, az Akadémiai Könyvtár gyűjtőköre lett. Ezért jog szerint ennek a tudományágnak a szakkönyvtári szintű gyűjtése is lezártnak tekinthető, de a hallgatók igényeinek megfelelően különös figyelemmel gondolja a könyvtár az irodalomtörténeti monográfiákat és a klasszikus értékű szépirodalmat.

A fejlődés másik útja a kari és intézeti könyvtárak feléledéséhez vezetett. Az évtizedekig rendezetlen, bár nagy értékű tanszéki könyvtárakat szakszerűen rendbehozták, tervszerűen gyarapítják őket. A hatvanas évek végén pedig megnyílt a hallgatók tanulásának segítésére előbb a bölcsészkar olvasóterem, majd a jogi kari könyvtár.

A budapesti hallgatók kölcsönző lehetőségének felvázolásához természetesen hozzátartozik az is, hogy rendelkezésükre áll az összes fővárosi nyilvános könyvtár. A természettudományi, sőt a bölcsész és jogi kar egyes szakjainak hallgatói is elsősorban nem az Egyetemi Könyvtárban, hanem valamelyik másik nagykönyvtárban vagy szakkönyvtárban találják meg a szükséges irodalmat.

II.

Elemzésünk indításához jó alapot nyújtott *néhány adott statisztikai szám összehasonlító vizsgálata*. Beiratkozott olvasóink között 1970-ben összesen 3115 (53%) volt saját egyetemünk valamelyik tagozatának hallgatója. Karok szerint tekintve az arány 1970-ben a következő:

	összes hallgató száma	az Egyetemi Könyv- tárba beiratkozott hallgatók száma	%
Eötvös Loránd Tudomány- egyetem	6756	3115	46,0
Állam- és jogtud. kar	1793	320	17,8
Bölcsészettud. kar	2686	1600	59,6
Természettud. kar	2277	1195	52,4

Egy rövidebb távú történeti összehasonlítás azt mutatja, hogy a fenti arányok, három esztendő tekintve, átlagban 9%-kal ingadoznak, a szélső értékekben 1. ill. 22%-kal:

	összes hallg. 1966/67	a könyv- tárba beir. hallg. 1967	%	összes hallg. 1968/69	a könyv- tárba beir. hallg. 1969	%
Eötvös Loránd Tud. Egy.	8999	3678	40,8	7456	3715	49,8
Állam- és jogtud. kar	1931	487	25,2	1619	430	26,4
Bölcsészettud. kar	4167	1931	47,3	3273	1620	49,2
Természettud. kar	2901	1220	42,0	2564	1665	64,9

A könyvtárakkal gazdagon ellátott fővárosban ezek az arányok kielégítőnek látszanak. Különösen akkor, ha mindig figyelembe vesszük, hogy számos tanszékünk tudományágának más-más budapesti nagykönyvtár az országos szakkönyvtára.

Érdemes összehasonlítani az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatóinak könyvtári tagságát két budapesti egyetem és a vidéki tudományegyetemek hasonló adataival (1970):

	összes hallgatók száma	könyvtárba beir. hallgatók száma	%
Budapesti Műszaki Egyetem	10,812	7,406	68
Marx Károly Közgazd. Egyetem	3,973	3,386	85
Kossuth Lajos Tudomány- egyetem, Debrecen	2,204	1,759	79
ebből bölcsészkar	942	858	91
természettud. kar	1,262	901	71
József Attila Tudomány- egyetem, Szeged	2,851	1,505	52
ebből bölcsészkar	875	550	63
természettud. kar	1,054	669	63
áll. és jogtud. kar	922	286	31

A beíratkozott hallgatók százalékos arányának sorrendje tehát:

KLTE bölcsészkar	91	ELTE bölcsészkar	59
MKKE	85	ELTE természettud. kar	52
KLTE	79	JATE	52
KLTE természettud. kar	71	ELTE	46
BME	68	JATE jogtud. kar	31
JATE bölcsészkar	63	ELTE jogtud. kar	17
JATE természettud. kar	63		

A városok, az egyetemek, a tudományágak, a könyvtárak és a hallgatók rétegződésének különbözőségei persze mind figyelembe veendő a fenti arányok értékelése során. (Az arányban kiemelkedő könyvtárak az egyetem épületében vannak: egy-egy lyukas óra eltöltése kedvéért is érdemes kiváltani a tagsági jegyet.) De adataink így, leegyszerűsítve is jól mutatják, hogy egy adott könyvtár forgalmának vizsgálata milyen mértékben közelítheti meg a hallgatók olvasmányainak vizsgálatát általában.

III.

Vizsgálódásunk célját már megszabtuk azzal, hogy *csak a kölcsönzésre szűkítettük*, tehát az évente a könyvtári olvasók kezébe került könyveknek átlagosan kb. a felére. A forgalom másik felét az olvasóterem, a folyóiratterem — pontosabban a periodikus kiadványok olvasóterme, — a tanári olvasó, — egyben a kéziratok, régi és értékes könyvek olvasóterme, — valamint a tájékoztató bonyolítja le. A múltból örökölt nehézkes szervezetet a könyvtártechnika területén a kölcsönzésben sikerült a legjobban modernizálni, bár itt is több félmegoldással kellett megelégedni, míg a szolgáltatás többi területén több a még sokáig nem változó történelmi hagyomány.

A kölcsönzőben az olvasó rendelkezésére áll egy betűrendes katalógus az általános gyűjtemény utolsó negyven esztendőben beszerzett anyagáról és egy tárgyszó-katalógus az utolsó húsz év anyagáról. Kereshet még az olvasó a tájékoztatóban elhelyezett és a teljes nyomtatott könyvanyagot feltáró alapkatalógusban és kérheti a húsz éve szerkesztett decimális rendszerű katalógus megtekintését is. Sajnos, a régebbi szakkatalógus a mai igények szemszögéből használhatatlannak tekinthető. A kölcsönzést két kártyával adminisztráljuk, ellenőrizhető tehát az, hogy kinél mely könyveink vannak, és az, hogy mely könyvünk van kölcsön adva. Így az olvasóktól el tudunk fogadni előjegyzést.

Míg a forgalomról megállapítható, hogy milyen arányban oszlik meg a kölcsönzés és a helyben olvasás, az állományról nehéz megállapítani, hogy mekkora része képezi a kölcsönzés bázisát. Talán nem tévedünk nagyon, ha ezt becsléssel 350 és 400 ezer között állapítjuk meg. Ennek valamivel kevesebb, mint a fele a legutóbbi két évtizedben beszerzett, egyedi numerus currens számon tárolt, gyorsan és egyértelműen fellelhető könyvanyag.

Az általánosan használt forgalmi viszonyszámok: forgási sebesség, a könyvek tematikus és nyelvek szerinti megoszlása összehasonlítva a forgalommal, mint említettük, ilyen mennyiségnél már nem alkalmazhatók. De jelzéseket várhattunk a vizsgálatától a beszerzés finomítására, mind a szakok és nyelvek szerinti megoszlás, mind pedig a példányszámok tekintetében. Érveket reméltünk találni azon törekvésünkhöz, hogy merev normák alkalmazása és tőlünk független esetlegességek érvényesülése helyett jobban figyelembe vehető legyen az olvasók tényleges igénye. Az inkurrencia, a

könyvtár feladatainak megfelelően beszerzett, de kölcsön nem kért könyvek adatai pedig a tervezett könyvtárpropagandához nyújthatnak segítséget.

Egyetlen felvételi módszert alkalmaztunk: a kölcsönvett könyvek kártyáit használtuk adatgyűjtésre. Három adatot kaptunk róluk: a könyv műfaja (helye az egyszerűsített szakrendszerben), nyelve (ezt néha ellenőrizni kellett a katalógusban) és a kölcsönvevő olvasó foglalkozása. A felvétel ideje egy-egy hónap volt 1970 őszén és 1971 tavaszán.

IV.

A felvétel összesített adatai szakok szerint:

	szám	%
Szépirodalom	1,119	23,3
0 Általános művek	49	1,0
1 Filozófia, pszichológia	471	9,6
2 Vallás, valláskritika	105	2,1
3 Társadalom- tudományok	573	11,8
4 Nyelvészet	249	5,1
5 Természet- tudományok	424	8,8
6 Alkalmazott tudo- mányok, orvostud.	126	2,6
7 Művészetek	215	4,4
809 Irodalomtörténet	734	15,1
9 Történelem	533	11,9
91 Földrajz	90	1,9
92 Életrajzok	118	2,4
Reprezentatív felv. össz.	4,806	100,0

A felvétel összesített adatai nyelvek szerint:

	szám	%
Magyar	3,397	70,7
Német	571	11,9
Angol	384	8,0
Francia	229	4,7
Orosz	104	2,2
Egyéb	121	2,5

A reprezentáció mértékét kielégítőnek tarthatjuk, mert az átlagos évi kölcsönzésnek kb. 10 %-a. A diákok aránya a vizsgálatban 69,0% volt (a kölcsönzésre beiratkozott olvasók között 1971-ben a nappali egyetemi és főiskolai hallgatók aránya 58,8%, az esti és levelezőkkel együtt 63,5 %.) Más-más sorrendet kapunk a kölcsönzött könyvek szakok szerinti megoszlásában, ha külön vizsgáljuk a diákokat és az egyéb olvasókat:

Diákok által kölcsönzött könyvek, a szakok százalék arányának sorrendjében:

Szak	szám	%
Szépirod.	945	28,5
Irodalomtörténet	616	18,6
Társadalomtud.	355	10,8
Természettud.	328	9,9
Történelem	305	9,2
Filozófia	250	7,6
Nyelvészet	156	4,7
Művészetek	99	3,0
Alk.tud.	89	2,6
Életrajzok	67	2,0
Vallástört.	45	1,3
Ált. művek	35	1,0
Földrajz	29	0,8
Összesen	3,319	100,0

A kölcsönzések szakok szerinti sorrendje a nem diák olvasók között:

	szám	%
Történelem	228	15,4
Filozófia	221	14,8
Társadalom tud.	218	14,7
Szépirodalom	174	11,7
Irodalomtört.	118	7,9
Művészetek	116	7,8
Nyelvészet	93	6,3
Természettud.	96	6,3
Földrajz	61	4,1
Vallástört.	60	4,1
Életrajzok	51	3,5
Alk. tudományok	37	2,5
Ált. művek	14	0,9
	1,487	100,00

Összehasonlítva a két csoport kölcsönzését a következő eredményt kaphatjuk:

	diákok	%	egyéb olv. %
Szépirodalom	28,5		11,7
Irodalomtört. és nyelvészet	23,3		14,2
Társadalomtud. összesen	33,9		60,3
Természettud. összesen	14,3		13,8
	100,0		100,0

A felmérés megerősítette azt a tapasztalatunkat, hogy a hallgatók, legalább fele-részben, a filológia különböző könyveit vizik kölcsön könyvtárunkból, míg a többi olvasó, megközelítően ugyancsak fele részben, az országos gyűjtőkör keretében gondozott társadalomtudományok könyveit keresi nálunk kölcsönbe.

Míg ezek az adatok általában harmóniát mutatnak a könyvtár hagyományai, az egyetemi oktatás és a gyűjtőkör között, a részletekben már találunk diszharmóniát. A gyűjtőkörbe tartozó pszichológia kölcsönzöttsége pl. csupán 3,1 %. (Ezt részben indokolja a nagyon keresett művek kis példányszáma és az, hogy számos teszt csak helyben használható.) A jogtudomány 2,2%-kal szerepel a kölcsönzésben, a joghallgató és jogász kölcsönzők szép száma ellenére. (A legújabb jogtudományi irodalomból könyvtárunk csak a magyar könyveket és helybenolvasásra a jegyzeteket óhajtja nyújtani.) Külön próbáltuk felmérni a szorosan a gyűjtőkörünkbe tartozó újkori történelmi művek olvasottságát. Az eredmény — 1,9% — csak arra utal, hogy ilyen időbeli elhatárolás, — beszerzésben és szakozásban is csak kevés műnél lehetséges, nemzetek és osztályok, anyagi és szellemi kultúra történetét összetettebben és korszakokat szélesebben átfogva dolgozza fel a történettudomány. (A történelem általános kölcsönzése a forgalom 11,9%-a!)

A kölcsönzés közel egynegyedét kitevő szépirodalmat még négy további csoportba osztottuk:

	szám	%
Klasszikus régi irodalom	495	44,7
Mai külf. irodalom	339	30,0
Mai magyar irodalom	182	16,1
Antológiák, szöveggyűjt.	103	9,2

A szakok szerinti megoszlás adatait összehasonlítottuk a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központjának elemző adataival. Úgy véljük, hogy a könyvanyag — olvasók — kölcsönzés háromszögében velük kapcsolatban beszélhetünk leginkább a hasonlóságról:

szak szépirod.	Egyet. Kvtár	KLTE kvtár (1966)	eltérés	FSZEK kvtár (1967)	eltérés
	23,3	55,0	+ 31,7	28,1	+ 4,8
0	1,0	0,1	−0,9	0,6	−0,4
1	9,6	5,7	−3,9	4,1	−5,5
2	2,1	0,6	−1,5	1,7	−0,4
3	11,8	7,9	−3,9	20,8	+9,0
4	5,1	1,5	−3,6	1,9	−3,2
5	8,8	13,0	+4,2	2,9	−5,9
6	2,6	2,3	−0,3	4,2	+1,6
7	4,4	1,6	−2,8	10,0	+5,6
8.0	15,1	3,9	−11,2	8,2	−6,9
9	11,9	6,6	−5,3	6,8	−5,1
91	1,9	0,8	−1,1	6,3	+4,4
92	2,4	1,2	−1,2	4,4	+2,0
	100,0	100,0		100,0	

A szépirodalom erősen torzítja az arányokat, hiszen Debrecenben az egész hallgatóságot el kell látniuk olvasmánnyal, mégis jellemző, hogy a vonalak ollója hol nyílik legjobban szét, az Egyetemi Könyvtár javára elsősorban az irodalomtörténet területén. Ez ismét figyelmeztetés arra, hogy milyen kötelességeink vannak ezen a területen. Ezután következik a két országos gyűjtőkör, a filozófia és a történelem.

A KLTE könyvtára kimagaslik a természettudományok kölcsönzésében, (Második helyen állanak a társadalomtudományok, harmadikon a történelem és negyediken a filozófia, ez utóbbi ugyanúgy, mint a mi könyvtárunkban.) A FSZEK kölcsönzési vonala országos gyűjtőköre a szociológia terén hagyja el messzire a többi könyvtárat, de felettük marad a hagyományosan gyűjtött művészettörténetek és a közművelődési szakok a 6-os (hobbik), 91-es (útleírások) és 92-es (életrajzok) területén.

Szépirodalmi kölcsönzésünket a fővárosi fiókkönyvtárakkal hasonlítottuk össze:

	ELTE kvtár	FSZEK ker. kvtárak (1967)
Klasszikus (rég) irodalom	44,7%	35,1 %
Mai külf. irodalom	30,0	29,6
Mai magyar irodalom	16,1	35,3
Antológiák, szöveggyűjt.	9,2	nincs külön kimutatva

A didaktikus célú szépirodalmi olvasás nyilvánvalóan elsőrendű könyvtárunkban, ez magyarázza az arányok különbségét. Figyelembe kell venni azt is, hogy az olvasott szépirodalom nálunk 30,2%-ban idegen nyelvű.

Bevezetőnkben említettük, hogy a kölcsönzések vizsgálata során csak részletképet kaphatunk az Egyetemi Könyvtár szolgáltatásairól. Nagymértékben kiegészíti ezt a képet az *olvasótermi könyvhasználat* áttekintése. A tankönyveket és jegyzeteket nagyrészt csak ott, az általános keresett forrásokat, kötelező olvasmányokat és segédkönyveket főként ott találhatja meg az olvasó. Sok kérdés igényelne részletes elemzést az olvasótermi szolgáltatásokban: a kézikönyvtár összetétele, a katalógusok feltáró értéke, a könyvtári könyvek és az olvasók magukkal hozott tankönyveinek aránya, tehát az olvasótermi és a tanulószobai feladatok megoszlása stb., most azonban csak egyszerűen összehasonlítjuk az olvasóteremben használt könyvek és jegyzetek szakok szerinti megoszlását a kölcsönadott könyvekével:

szak	1971 kölcsönzésben %	olvasóteremben %	eltérés
0	1,0	8,4	+7,4
1	9,6	5,6	-4,0
2	2,1	0,6	-1,5
3	11,8	14,2	+2,4
4	5,1	5,9	+0,7
5	8,8	27,8	+19,5
6	2,6	22,5	+19,9
7	4,4	1,2	-3,2
8	38,4	10,4	-28,0
9	16,2	3,4	-12,8

A természettudományok immár évtizedek óta tartó fölényének oka, hogy a TTK-nak és az Orvostudományi Egyetemennek nincsen olvasóterme.

A *nyelvi megoszlás* általános képét már fentebb láttuk, de ebben is némileg eltérő képet kapunk, ha külön nézzük a diákok és a többi olvasó kölcsönzését. A nyelvi megoszlás a diákok kölcsönzésében:

	szám	%
Magyar	2422	72,8
Német	333	10,1
Angol	269	8,2
Francia	147	4,4
Orosz	91	2,8
Egyéb	57	1,7
	3319	100,0

A nyelvi megoszlás a nem diákok kölcsönzésében:

	szám	%
Magyar	975	65,5
Német	238	16,0
Angol	115	7,7
Francia	82	5,6
Orosz	13	0,8
Egyéb	64	4,4

Úgy tűnik, hogy a különbségek a nemzedékek közötti nyelvismeret különbséget tükrözik.

Az egyes szakok szerint a nyelvi megoszlás a következő (az idegen nyelven való olvasottság sorrendjében):

Szak	magyar nyelvű %	
4 Nyelvészet	40,8	(német 24,5; angol 15,6; stb.)
2 Vallástörténet	49,5	(német 28,5; stb.)
8 Irodalomtörténet	59,4	(angol 13,6; német 13,0; stb.)
1 Filozófia	61,3	(német 19,8; angol 11,9; stb.)
Szépirodalom	69,8	(angol 9,8; német 9,7; francia 5,7)
7 Művészetek	72,0	
91 Földrajz	73,3	
9 Történelem	74,4	
0 Általános művek	80,0	
5 Természettudományok	82,5	
92 Életrajzok	84,7	
3 Társadalom- tudományok	87,9	
6 Alkalmazott tudomá- nyok	92,0	

A beszerzéssel való gondos összehasonlítás adhatná ezeknek az adatoknak megfelelő értékelését. Enélkül csak az a gyakorlati tapasztalatunk erősödött meg, hogy a társadalomtudományok és a történelem területén nagyobb a devizás új könyvekből is a könyvtár állománya, mint a jelentkező igények.

A nyelvi megoszlást is összehasonlítottuk a két társintézménnyel:

nyelv	Egyet. Kvtár	KLTE kvtár (1966)	eltérés	FSZEK kvtár (1967)	eltérés
Magyar	70,7	89,9	+19,2	59,5	—11,2
Német	11,9	3,3	—8,6	19,0	+7,1
Angol	8,0	3,2	—4,8	11,6	+3,6
Francia	4,7	1,3	—3,4	6,9	+2,2
Orosz	2,2	1,9	—0,3	0,9	—1,3
Egyéb	2,5	0,4	—2,4	2,1	—0,4
	100,0	100,0		100,0	

A szépirodalom nagy olvasottsága változtatja az arányokat Debrecenben és részben a mi könyvtárunkban is. A többi nyelv kölcsönöztségének tendenciái általában hasonlóak.

Ennyit lehetett felvételünk adataiból megállapítani. Érdeemes lenne a jövőben a szoros gyűjtőkörünkbe tartozó szakokban a kölcsönözhető könyvek igénybevétele megvizsgálni. A hallgatók ellátottságáról pedig a tanszéki könyvtárak kölcsönzésének elemzésével kapnánk teljesebb képet.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Statistikai Évkönyv 1970. Bp. 1971. Stat. Kiadó 573 l.
 Beszámoló jelentés a József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára 1970. évi működéséről. Szeged, 1971. 43. XIII. 2. [Soksz.]
 Összefoglaló jelentés a Debreceni Egyetemi Könyvtár 1970. évi működéséről. Debrecen, 1971. 56 l. [Soksz.]
 Jelentés a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának 1970-ben végzett munkájáról. Bp. 1971. 83 l. [Soksz.]
 Szentirmai László: Olvasáselemzés és néhány következtetés egyetemi hallgatóknál két felmérés alapján. = Acta Bibliothecaria Univ. Szegediensis. Tom V. Fasc. 2. Szeged, 1966. 23—51. l.
 Csúry István—Gomba Szabolcsné: Állományhasználati elemzés. = Könyv és könyvtár V. A Debreceni K. L. T. E. könyvtárának évkönyve. Debrecen, 1966. 247—262. l.
 A Fővárosi Szabó Ervin könyvtár évkönyve XIII. Bp. 1968. 238. l.

АНАЛИЗ АБОНЕМЕНТА УНИВЕРСИТЕТСКОЙ БИБЛИОТЕКИ БУДАПЕШТА

(РЕЗЮМЕ)

В библиотеке до сих пор не занимались с анализом абонемента. Причина этого в том, что относительно на больше чем 300 летней истории собранный книжно-материал не характерное те относительные числа, которые пользуются в небольших библиотеках, с другой стороны, что в действии библиотеки только половино составляет абонемент. Модернирование абонемента оформило такие данные следствие которых можно говорить в абонементной библиотеке. (Нумеруш курренш в складировании новых книг, каталоги и карточная система абонемента.)

Мы попробовали исследовать, что сколько процентов студентов нашего университета член библиотеки (вообще 40) и сравнивали это с другими венгерскими университетскими библиотеками. Мы исследовали три данных: тема книг, язык книг, и специальность читателя. Мы не нашли существенные разницы в абонемента студентов, профессоров и исследователей. О различиях абонемента мы пишем в таблицах десятичной системы и языковых разницев. Когда сравнивали абонемент и движение читательного зала, мы нашли большие разницы на стороне естественных наук. В некоторых отраслях, которые передают на университете, пропорция эксплуатации очень нижная, но этим в библиотечной системе Венгрии другая библиотека является фундаментальной библиотекой (например право, история искусства). В другой области, например на области философии и истории материал больше чем потребность. Из анализа мы намереваем получить помощь в работе приобретения и пропаганды.